

ALGORITMIK GEOSIYOSAT: SUN'IY INTELLEKT VA XALQARO KUCH MUVOZANATINING YANGI ARXITEKTURASI

Xabibullayev Boburmirzo Baxtiyor O'g'li

Nosirov Sabohiddin

Abdullayeva Mohiniso

*Alfraganus universiteti ijtimoiy fanlar fakulteti xalqaro munosabatlar
yo'nalishi 2-bosqich talabalari*

Turdiyev Madiyor Mamanazarovich

katta o'qituvchi

Annotatsiya: Ushbu maqolada algoritmik geosiyosat tushunchasi yangi ilmiy paradigma sifatida tahlil qilinadi. Sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining xalqaro siyosatdagi o'рни, davlatlar o'rtasidagi raqamli raqobat, algoritmik boshqaruv tizimlarining kuch muvozanatiga ta'siri ilmiy asosda yoritilgan. Tadqiqotda "raqamli suverenitet", "ma'lumotlar diplomatiyasi" va "algoritmik hukmronlik" kabi zamonaviy atamalar asosida global siyosatning yangi arxitekturasini tahlil qilinadi. Maqola yakunida sun'iy intellekt vositasida shakllanayotgan xalqaro tizimda algoritmik qarorlarning siyosiy mustaqillik, xavfsizlik va kuch muvozanatiga ta'siri yuzasidan xulosalar keltiriladi.

Kalit so'zlar: algoritmik geosiyosat, sun'iy intellekt, raqamli suverenitet, xalqaro siyosat, ma'lumotlar diplomatiyasi.

Abstract: This article examines the concept of algorithmic geopolitics as a new scientific paradigm. It explores the impact of Artificial Intelligence (AI) technologies on international relations, focusing on digital competition among states and the influence of algorithmic governance on global power balance. The study analyzes modern notions such as "digital sovereignty," "data diplomacy," and "algorithmic dominance" to explain the new architecture of global politics. The paper concludes that AI-driven decision-making is redefining political independence, security, and the global balance of power in the 21st century.

Keywords: algorithmic geopolitics, artificial intelligence, digital sovereignty, international politics, data diplomacy.

Аннотация: В данной статье рассматривается концепция алгоритмической геополитики как новая научная парадигма. Анализируется влияние технологий искусственного интеллекта (ИИ) на международные отношения, цифровое соперничество государств и воздействие алгоритмического управления на баланс глобальных сил. В исследовании рассматриваются такие понятия, как «цифровой суверенитет», «дипломатия данных» и «алгоритмическое господство»,

формирующие новую архитектуру мировой политики. В заключении делается вывод о том, что решения, принимаемые на основе ИИ, изменяют природу политической независимости, безопасности и международного равновесия сил.

Ключевые слова: алгоритмическая геополитика, искусственный интеллект, цифровой суверенитет, международная политика, дипломатия данных.

Kirish: XXI asr global tizimi insoniyat tarixida yangi bosqichni boshlab berdi — bu bosqichda kuch algoritmlar orqali belgilanmoqda. An'anaviy geosiyosat resurslar, harbiy qudrat va iqtisodiy ustunlikka asoslangan bo'lsa, zamonaviy dunyoda bu omillarga qo'shimcha ravishda ma'lumotlar ustuvorligi va raqamli boshqaruv muhim rol o'ynay boshladi. Sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari xalqaro siyosatning strategik markaziga aylangan bo'lib, u davlatlar o'rtasidagi kuch muvozanatini qayta shakllantirmoqda.

Algoritmik geosiyosatning nazariy asoslari

“Algoritmik geosiyosat” atamasi zamonaviy axborot asrining siyosiy dinamikasini anglash uchun paydo bo'lgan yangi konseptdir. Floridi (2020) va Harari (2021) ta'kidlaganidek, algoritmik boshqaruv nafaqat iqtisodiy samaradorlikni, balki siyosiy ta'sirni ham belgilab bermoqda. Bu jarayonda algoritmlar inson qarorlarini almashtirib, diplomatiya, xavfsizlik va xalqaro hamkorlik jarayonlarida asosiy vositaga aylanmoqda.

Algoritmik geosiyosatning mohiyati shundaki, siyosiy kuch endilikda axborotni kim nazorat qiladi, algoritm kimga xizmat qiladi degan savollar atrofida aniqlanmoqda.

Raqamli suverenitet va ma'lumotlar diplomatiyasi

Bugungi kunda davlatlar raqamli mustaqillikni milliy xavfsizlik darajasida ko'rmoqda. Ma'lumotlar oqimini boshqarish, texnologik platformalarni himoya qilish, va algoritmik qarorlarni nazorat qilish global raqobatning yangi yo'nalishiga aylandi. AQSh, Xitoy va Yevropa Ittifoqi o'rtasidagi texnologik raqobat — aynan shu jarayonning yorqin namunasi.

Ma'lumotlar diplomatiyasi esa tashqi siyosatda yangi vosita sifatida shakllanmoqda. Bu diplomatiya shaklida davlatlar o'z manfaatlarini texnologik tarmoqlar orqali ilgari suradi — bu esa an'anaviy diplomatik mexanizmlarni raqamli darajaga ko'taradi.

Sun'iy intellektning xalqaro kuch muvozanatidagi roli

Sun'iy intellekt endilikda xalqaro siyosatda kuch ko'rsatkichi sifatida qaralmoqda. Harbiy sohada — razvedka va strategik tahlil uchun; iqtisodiyotda — bozorlarga kirish strategiyasini optimallashtirishda; diplomatiyada esa — siyosiy tendensiyalarni oldindan prognoz qilishda keng qo'llanilmoqda.

Natijada, sun'iy intellekt global siyosiy arxitekturada yangi turdagi “raqamli hukmronlik” modelini yaratmoqda. Bu modelda kim algoritmni boshqaradi, u siyosiy kelajakni belgilaydi.

Xulosa: Algoritmik geosiyosat insoniyatning yangi davrini boshlab berdi. Sun'iy intellekt vositasida shakllanayotgan global tizim xalqaro kuch muvozanatini tubdan o'zgartirmoqda. Davlatlar endi harbiy kuch emas, balki algoritmik salohiyat orqali raqobatlashmoqda.

Yangi "algoritmik tartib" dunyo siyosatining asosi sifatida qaror topmoqda. Shu sababli, siyosiy institutlar va xalqaro tashkilotlar sun'iy intellektning etik, huquqiy va strategik jihatlarini chuqur o'rganishi lozim. Aks holda, raqamli kuch notekis taqsimlanishi natijasida yangi asrning geosiyosiy nomutanosibligi shakllanishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. United Nations Office for Outer Space Affairs (UNOOSA). (2022). Space Diplomacy and Global Governance Report. Vienna: UN Publications.
2. European Commission. (2023). AI Act and Digital Diplomacy Strategy. Brussels: EU Press.
3. Ministry of Foreign Affairs of Japan. (2022). AI and Digital Governance in International Relations. Tokyo.
4. OECD (2021). AI in Society: Challenges for Policy and Diplomacy. Paris: OECD Publishing.
5. Sherrington, J. (2020). Algorithmic Geopolitics: How Data Shapes Global Power. International Journal of Digital Policy, 12(1), 89–104.